

TALLINNA ÜLIKOOL
Haridusteaduste Instituut

Hariduspoliitika ja haridusasutuse juhtimine
KOLME RIIGI HARIDUSSÜSTEEMI VÕRDLUS

Koostanud: Melissa Anson

Tallinn
2016

SISUKORD

1. KOLME RIIGI HARIDUSSÜSTEEM	3
1.1. Taani.....	3
1.2. Türgi.....	4
1.3. Ühendkuningriigid - Inglismaa	5
2. KOLME RIIGI HARIDUSSÜSTEEMI VÕRDLUS	8
2.1. Koolikohustuse ja kooliastmete sarnasused ja erinevused Taanis, Türgis ja Inglismaal 8	
2.2. Koolitasud Taanis, Türgis ja Inglismaal	8
2.3. Haridussüsteemi reguleerivad asutused Taanis, Türgis ja Inglismaal.....	9
KOKKUVÕTE	10
KASUTATUD ALLIKAD	11

1. KOLME RIIGI HARIDUSSÜSTEEM

1.1. Taani

Taani haridussüsteem koosneb kahest süsteemist, millest üks on tavapärase haridussüsteemi ja teine on paralleelne süsteem, mis on mõeldud täiskasvanutele ning haridustee jätkamiseks.

Tavapärase haridussüsteemi (*folkeskole*) hõlmab endas eelkooli, esimest ja teist kooliastet ning on kohustuslik vanusastmes 6-16 eluaastat. Paralleelne haridussüsteem on suunatud täiskasvanutele alates 18. eluaastast ning võimaldab inimestel oma hariduskäiku jätkata ja uusi oskuseid omandada. Sarnaselt Eestile, on täiskasvanutel võimalik omandada diplomiharidust, kuid on võimalus omandada ka elukutse kutseharidussüsteemis. Haridusprogrammid peale 16. eluaastat võimaldavad omandada kutseharidust, mille läbi inimene omandab spetsiifilise kutse, ning gümnaasiumiharidust, mis omakorda võimaldab jätkata hariduskäiku kõrgkoolis.

Taani põhimõtteks on pakkuda haridust kõigile, seetõttu on haridussüsteem kõigile avatud ja tasuta. Hariduse omandamine on kohustuslik vanuses 6-16, mis koosneb eelkoolist ja 9-klassilisest hariduskäigust (esimene ja teine kooliaste). Taanis rõhutakse väga elukestvate õpetajate. Haridusasutused on isevalitsevad: eesmärgiks on tagada kõrgetasemeline kvaliteet koolides ning võimaldada mitmekülgse hariduse omandamist noorte poolt.

Kõrgharidust pakkuvatel asutustel on pikalt olnud suur vabadus ja autonoomia oma töös. Ministeeriumi poolt on antud üldised regulatsioonid (õppemaksu ulatus, õpingute struktuur, pakutavad programmid, kraadi omandamine, õppejõudude määramine). Haridusasutuse enda kätes on vastutus tagada õppekavade uuendamist, lähtuvalt eesmärgi ulatusest, kestvusest, vormist ning sisust.

Haridussüsteem on hallatav järgnevatel ministeeriumite poolt:

- *The Ministry for Children, Education and Gender Equality* (vastutav alushariduse, eelkooli ja põhikooli esimese ning teise astme eest)
- *The Ministry of Higher Education and Science* (vastutav kõrghariduse ja formaalse täiskasvanute õppe eest)
- *The Ministry of Culture* (vastutav mitteformaalse täiskasvanute õppe eest)
- *The Ministry of Defense* (vastutav spetsialiseeritud haridusprogrammide eest)

Kõige suurem vastutus on ülaltoodutest esimesel asutusel, mis on vastutav eelkooli ja esimese ning teise astmete õppekavade koostamise eest. Lähtuvalt õppekavadest, koostavad õpetajad

koos õpilastega kursuse sisu. Iga ministeeriumi ülesanne on hallata enda alluvuses olevaid asutusi.

Kokkuvõttes koosneb Taani haridussüsteem alusharidusest, eelkoolist, esimesest ja teisest kooliastmest (kohustuslik) ning kutse- ja kõrghariduse programmidest. Peale esimese ja teise kooliastme läbimist, on võimalik omandada ametiharidus või jätkata gümnaasiumis, mis on eelduseks kõrgkooli astumiseks. Haridussüsteem on hallatav erinevate ministeeriumite poolt riigis ning hariduse omandamine on tasuta seal sündinud kodanikele, elamislooga inimestele, Euroopa Liidu liikmesriigist pärit inimestele. Samuti makstakse tudengitele toetust ning summa varieerub lähtuvalt sellest, kas tudeng elab koos vanematega või üksinda.

1.2. Türgi

Türgi Vabariigis juhib haridusalaseid tegevusi Riiklik Haridusministeerium. Haridussüsteem koosneb lasteaiast/eelkoolist, põhikoolist, esimest kooliastmest, keskkoolist ja kõrgkoolist. Munitsipaalkoolides on hariduse omandamine vanuses 6-18 riigi poolt rahastatud. Erakoolid on tasulised ning õppemaks sõltub vastavalt regioonist.

Alusharidus hõlmab päevahoiukeskuseid lastele vanuses 0-36, kuud, mis kuulub Pere- ja Sotsiaalpoliitika Ministeeriumi haldusalasse. Koolieelset formaalset ja mitteformaalset õpet pakutakse lasteaias 36-66 (*kindergarten*) või 48-66 (*nursery school*) kuu vanustele lastele (Põhikooli hariduse juhtkonna haldusala).

2012-2013 aastatel tõsteti Türgis koolikohustuse iga 12. eluaastani ning hariduse omandamine on jaotatud kolme astme peale. Esimene aste on põhikool (1-4 klass), kus õpetatakse matemaatikat, türgi keelt, *hayat bilgisi* (tõlkes elukogemus) ja võõrkeelt, mis enamasti on inglise keel, kuid võid regiooniti sõltuda (õpetatakse ka saksa, prantsuse ja hispaania keelt). Teine kooliaste on 5-8 klass ja õpetatakse matemaatikat, türgi keelt, sotsiaalteaduseid ja ühiskonnateaduseid, võõrkeelt. Munitsipiaalkoolid on tasuta, erakoolid on tasulised ning suurim tasemevahe on võõrkeele õppimises, sest erakoolides on õpetajateks emakeeleoskajad. Põhikoolis käivad lapsed vanuses 66 kuud kuni 10 eluaastat. Teises kooliastmes (jaguneb tavakooliks ja usukooliks) käivad lapsed vanuses 10-14 eluaastat ning kuuluvad Usuhariduse Ministeeriumi juhtkonna haldusalasse. Kolmas aste on keskkool (9-12 klass), ning sinna alla kuuluvad nii üldhariduskoolid, kutsehariduskoolid, kui ka tehnikumid. Tingimused keskkooli astumiseks muutuvad praktiliselt igal aastal (mõnel aastal vaja 3 eksamit sooritada, vahel 1 eksam, vahel sõltub edukus keskmisest hindest lähtuvalt). Keskkooli ained on üleriigiliselt samad, vähese varieeruvusega sõltuvalt koolist: türgi keel, türgi kirjandus, matemaatika,

füüsika, keemia, bioloogia, geograafia, Maailma ajalugu, geomeetria, religioon ja eetika, kehaline kasvatus, ning 2 võõrkeelt. Mitmetes koolides valitakse alates 11. klassist 4 põhiainet, mis toetavad erialast õppekäiku, kuid nüüdsest on hakatud seda muutma selles suunas, et valikut ei peaks tegema. Alates 2011. aastast saavad kõik õpilased keskkooli diplomi lõpetades (varasemalt said erialase diplomi). Kutsehariduskoolides on võimalik läbida erialast praktikat õpipoisina, antud programmi rahastab Riiklik Haridusministeerium.

2012. aastal töötati Türgis välja uus süsteem 4+4+4, mis tähendab, et laps läheb kooli 6. eluaastast, lõpetab kohustuslikud astmed 14. aastasel ning saab võimaluse valida edasise hariduskäigu suuna.

Kõrgharidust omandatakse 2-4 aastat, lähtuvalt õppeprogrammist. Mitmed ülikoolid võimaldavad tudengitele ka aastast ettevalmistusprogrammi inglise keeles, mis eelneb õpingutele. Kõrgharidus Türgis on tasuta ka riigikoolides, kuid erasektoris on hinnad kordades kõrgemad. Kõrghariduse tase Türgis on võrdlemisi kõikumine, kuid neil on mitmeid koole, mis on taseme poolest võrdsed Ameerika Ühendriikide kõrgkoolidega. Samuti ollakse omavahel tihedas koostöös erinevate inseneriõppe programmide raames.

Kokkuvõttes, lasteaed ja eelkool on peredele võimaluseks, kuid mitte kohustuslikud. Koolikohustuslikud on lapsed kuni 12. eluaastani, kooliastmed jagunevad 1-4 klass, 5-8 klass (vanuses 6-10, 10-14). Peale kohustuslikku õppekava täitmist, on võimalus astuda keskkooli, mis valmistab ette kõrgkooliks; või kutsehariduskooli, mis annab võimaluse õpipoisina töötada ning ametit omandada. Kõrghariduse omandamine Türgis on tasuta, summad varieeruvad asutusteti. Kõrghariduse tase on samuti varieeruv.

1.3. Ühendkuningriigid - Inglismaa

Inglismaa haridussüsteemi eest vastutab Ühendkuningriigi valitsuse Haridusamet (erinevalt Šotimaast, Walesist ja Põhja-Iirimast, ei ole Inglismaa välja töötanud Haridusministeeriumi).

Alates 5. eluaastast kuni 16. eluaastani on lapsed Inglismaal koolikohustuslikud. Vanuses 16-18 peavad õpilased olema kas täis- või poolekohaga õppimas või ametit omandamas. Kui lapsevanem soovib last koduõppel hoida, siis selleks ei ole vaja avaldust esitada.

Koolid on kohustatud aru andma õppetulemustest ning lubama koolisisest spetsialiste ülevaatusi tegema. Õppetulemused baseeruvad riiklikel testidel ja sätestatud kvalifikatsioonidel, mis viiakse läbi vanuses 11, 16 ja 18. Valitsus väljastab protsentuaalselt

tudengite arvu, kes ületavad lävendi, mis on koolide poolt sätestatud. Need koolid, kus õpilased lävendeid ei ületa, vaadatakse üle selle pilguga, et mida tuleks koolis muuta.

Ülevaatusi koolides viiakse läbi *Ofstedi* (sarnane Eestis tegutsevale INNOVEle) poolt. Peale järelvalvet avalikustatakse raportid, millest lähtuvalt tegeletakse vajadusel koolidega, kelle töös nähakse kitsaskohti.

Antud raportid koostatakse lähtuvalt üleüldisest efektiivusest asutuses; asutuse juhtide efektiivusest; õpetamise, õppimise ja hindamissüsteemi kvaliteedist; arenguvõimalustest, käitumisest ja hoolekande tulemustest. Raportites tuleb arvesse võtta erinevaid gruppe, näiteks: erivajadustega õpilased, õppijate sugu, emakeelt mitte kõnelevad lapsed, etnilised vähemusgrupid, hoolduskoduses olevad lapsed.

Klassikordamine ei ole haridussüsteemi kaasaarvatud.

Inglismaal on 6. tüüpi koole, mida rahastab riik: akadeemilised koolid, kogukonna koolid, tasuta koolid (vanemate poolt välja töötatud), sihtasutuskoolid, vabatahtlike poolt abistavad koolid ja vabatahtlike kontrollitud koolid (enamasti alati kirikukoolid). Erakoolid on tasulised ning ei pea järgima riiklikku õppekava, pedagoogid ei pea olema kvalifitseeritud.

Alates 2002. aastast on Inglismaal välja töötatud riiklik õppekava, mis täpsustab kohustuslike ainete sisu, õppeprogrammide läbiviimist ja õiguspärasuse haldusala. Erinevalt Eestist, pole see aga koolidele kohustuslik ja ainus õppekava, vaid toetab seadusega sätestatud nõudmisi usuõppele, seksuaalharidusele ja karjääriharidusele. Töötunnid ei ole õppekavaga sätestatud.

Astmed Inglismaa haridussüsteemis:

Alates 3. eluaastast on lapsel võimalik käia lastehoius (erivajadusega lapsed al. 2a). Alates 4-5 aastast, käivad enamus lapsed põhikooli vastuvõtuklassis.

Põhikooliaste koosneb kahest osast – põhiaste 1 (5-7a) ja põhiaste 2 (7-11a). Enamus koolidest on segakoolid ja kolmandik koolidest on usukoolid. Teise põhiastme lõppedes viiakse läbi keele- ja matemaatikatestid, mis ei mõjuta hariduskäigu jätkamist, vaid annavad tagasisidet õpilaste lisavajaduste suhtes, mida oleks vaja rakendada.

Põhiaste 3 on lastele vanuses 11-14, mida pakutakse teises kooliastme koolides. Antud koolid pakuvad hariduse omandamist vanuses 11-16 või 18-19 eluaastat. Viiendik koolidest on usukoolid. Valdav enamus koolidest võtab õpilasi vastu ilma akadeemiliste kriteeriumiteta. Kindlates regioonides on humanitaargümnaasiumid, mis võtavad õpilasi vastu lähtuvalt nende akadeemilisest võimekusest. 3. põhiastmes ei ole riiklikke teste. Hariduskäiku 4. põhiastmes

jätkatakse üldiselt samades koolides. Õppeedukust antud astmes hinnatakse ainepõhiselt. Õpilase saavutused kajastavad õpilase saavutusi ning on olulised kooli aruandekohustusi silmas pidades. Peale 4. põhiastme läbimist on õpilasel võimalik jätkata järgmises klassis või valida kutsehariduskooli kasuks. Sarnaselt Türgile, on kutsehariduskoolides võimalik valida õpipoisi tee, kui õpilane ei ole veel valmis ametis töötama.

Kõrgharidussüsteem toimub kolmes tsüklis: bakalaureuseõpe, magistriõpe ja doktoriõpe. Võimalik on osa võtta ka lühiprogrammidest ja koolitustest. Igal koolil on oma vastuvõtu tingimused ja need varieeruvad laialdaselt ülikooliti. Enamus koolid pakuvad erinevaid programme ja võimalusi, läbi mille on võimalik kooli sisse astuda. Alates 2012. aastast on kõrghariduse omandamine Inglismaal tasuline.

Kokkuvõttes, alates 3. eluaastast on võimalik oma last lastehoidu viia. Enamus lapsed käivad 4-5 aastasel vastuvõtuklassis, mis eelneb põhikooli 1. astmele. Koolikohustus kestab kuni 16. eluaastani, peale mida on õpilasel võimalik jätkata haridusteed tavakoolis ning kutsehariduskoolis. Peale 4. põhiastme läbimist on õpilased omandanud kas ameti või jätkavad õpinguid kõrgkoolis. Kõrgkoolis õppimine on alates 2012. aastast tasuline.

2. KOLME RIIGI HARIDUSSÜSTEEMI VÕRDLUS

Esimeses peatükis on välja toodud kolme riigi haridussüsteemide ülesehitus ja vastutusala. Lähtuvalt sellest, et riigid asuvad erinevates regioonides, on haridussüsteemid kohati erinevad, kuid on ka kattuvusalasid. Erinevused ja sarnasused kajastuvad nii koolikohustuse vanuses, koolitasudes ning asutustes, kes haridussüsteemi haldavad.

2.1. Koolikohustuse ja kooliastmete sarnasused ja erinevused Taanis, Türgis ja Inglismaal

Taanis ja Inglismaal on õpilane kohustatud koolis käima kuni 16. eluaastani, Türgis seevastu on kohustus kuni 12. eluaastani. Samas, Türgis kestab teine kooliaste kuni 14. eluaastani, mis mingil määral hoiab õpilasi veidi kauem koolis, isegi kui see kohustuslik pole. Koolikohustuslikuks saavad lapsed kolmes riigis võrdlemisi samas vanuseklassis, mis jääb 5-6. eluaasta sisse.

Kooliastmed on Taanis, Türgis ja Inglismaal võrdlemisi sarnase ülesehitusega, olenemata, et riigid asuvad täiesti erinevates regioonides. Taanis ja Türgis on 3 astet – eelkool, põhikooli esimene ja teine aste ning peale seda võib jätkata hariduskäiku, et minna kõrgkooli, või jätkatakse kutsehariduskoolis ameti omandamist. Inglismaal on 4 põhiastet, ning peale viimast on võimalik jätkata, sarnaselt Türgile, õpipoisina ameti omandamist, või jätkata tavakoolis, et astuda kõrgkooli.

Üleüldiselt erineb Türgi selles osas Taanist ja Inglismaast, et haridussüsteemi muudetakse tihti ja on välja toodud, et regulatsioonid muutuvad tihti, mis võib hariduse omandamise peale kohustuse lõppemist keeruliseks teha. Taani ja Inglismaa sarnanevad ülesehituselt rohkem, kuigi Inglismaal viiakse läbi tasemeteste, et pidevalt koole paremaks ja tõhusamaks muuta.

2.2. Koolitasud Taanis, Türgis ja Inglismaal

Kõikide riikide ühiseks tunnuseks on see, et kohustuslik haridus on tasuta riigi poolt ning erakoolide pakutavad teenused on tasulised ja summad varieeruvad tihti lähtuvalt asutuse regioonist. Iseenesest tundub ka loogiline, et kohustuslik "teenus" võiks olla ka tasuta "teenus".

Siinkohal erinevad aga tasud kõrghariduse omandamisel. Taanis on kõrghariduse omandamine, sarnaselt Eestile, tasuta. Välja tasuks tuua see, et tasuta on see kodanikele, elamisloaga

inimestele ja EL liikmesriikide kodanikele. Mõned aastad tagasi oleks saanud sellist korraldust sarnaseks pidada ka Inglismaaga, kuid alates 2012. aastast on õppetasud Inglismaal seadusega sätestatud ning summad on võrdlemisi kõrged, samuti lähtuvalt kõrgkooli asukohast ja lähedusest teise ülikooliga. Seega, alates 2012. aastast sarnaneb Inglismaa korraldus rohkem Türgi omaga, kus tuleb kõrgkoolis samuti õppemaksu tasuda. Kahe viimase riigi erinevus praegusel hetkel seisneb veel selles, et Inglismaal on mitmeid väga kõrge tasemega ülikoole, mis asuvad ka Maailma parima 100 kooli nimekirjas, kuhu Türgi kõrgkoolid veel ei ole jõudnud.

2.3. Haridussüsteemi reguleerivad asutused Taanis, Türgis ja Inglismaal

Kolme riigi võrdluses on kõige laiemalt struktureeritud süsteem Taanis, kus haridusega tegelevad erinevad ministeeriumid – neil on igal haridusastmel eraldi ministeerium, kes tegeleb antud valdkonnaga. Türgis seevastu on kogu koolisüsteem Riikliku Haridusministeeriumi haldusalas, kes tegeleb valdkonnaga, ning Inglismaal pole siiani välja töötatud eraldi asutust, kes tegeleks hariduse valdkonnaga, vaid seda tööd teeb Ühendkuningriigi valitsuse all töötav Haridusamet.

Taani ja Türgi on võrdlemisi sarnased selles osas, et tasemeti õpivad lapsed erinevaid aineid erineva tasemega, kuid tasemeteste tehakse siis, kui koolikohustus lõppeb ja valitakse järgmine suund. Inglismaal see-eest viiakse 11, 16 ja 18 aasta vanuses läbi tasemeteste, mille eesmärgiks on anda ülevaade koolide tõhususest ja sellest, kui palju on õpilasi, kes vajaksid rohkem tugiteenuseid. Inglismaal tegutseb ülevaatus tegev organisatsioon *Ofsted*, mis sarnaneb palju Eesti INNOVEle. Antud organisatsioon viib koolides läbi ülevaatusi ja järelvalvet, ning koostab lähtuvalt tulemustest raporti, mis annab koolidele tagasiside nende töö kvaliteedi kohta. Tulenevalt raportist, saavad koolid mõelda edasisi aktsioone, mida teha, et tulemused paraneksid, kui need on olnud negatiivsed. Selle eesmärk on tagada kvaliteetne haridus õpilastele, võttes arvesse õpilaste individuaalseid vajadusi.

KOKKUVÕTE

Olenemata, et antud riigid ei ole üksteise naaberrigid, on neil siiski palju rohkem ühist, kui oskaks arvata. Loogiline on see, et haridussüsteemi eesmärk peaks olema laste õpetamine ja harimine, ning see ei saagi väga palju erineda, kuid töö autorina ootas mingil põhjusel suuremaid, silmaga nähtavaid auke eri riikide süsteemide vahel.

Lihtsalt kokku võttes võrdlust, võib öelda, et iga riik võimaldab lastel käia lasteaias või eelkoolis, kohustuslik on käia põhikoolis ning peale põhihariduse omandamist on võimalik valida kutse- või kõrghariduse omandamise vahel. Koolikohustus algab kõigil peaaegu samal ajal ning lõpeb Taanis ja Inglismaal hiljem, Türgis varem. Samas, Türgi on kõrghariduse valdkonnas teinud tubli töö ning sihib üha lähemale näiteks Ameerika Ühendriikide tasemele reaalinetes, olles tihedas koostöös nendega. Inglismaa tase on kõrghariduse maastikul võrdlemisi kõrge nagunii, kuid Türgi on alles jõudmas sinna ja on väga edukas olnud sellega.

Samuti on lastele pakutav kohustuslik haridustee kõikides riikides riigi poolt makstud, kuid vajadusel on kõikides riikides võimalik valida ka erakool, mis on tasuline. Türgi ja Inglismaa pakuvad ka tasulist kõrgharidust, samas Taani võimaldab sarnaselt Eestile tasuta kõrghariduse omandamist.

Lähtuvalt ülevaatest ja võrdlusest, saab öelda, et iga riigi haridussüsteem on üles ehitatud lähtuvalt antud riigi ajaloost ja praegustest vajadustest. Olulisel kohal on see, et vajadust muudatustele pannakse tähele ning tehakse olulised sammud, et omandatav haridus oleks kvaliteetne ja kõigile kättesaadav.

KASUTATUD ALLIKAD

Denmark: Overview (2016). Eurydice. [06.11.2016]

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Overview>

United Kingdom – England: Overview. (2016). Eurydice. [07.11.2016]

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Overview>

Turkey: Overview. (2016). Eurydice. [07.11.2016]

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Turkey:Overview>

The 100 Best Universities in the World Today. (2014). The Best Schools. [08.11.2016]

<http://www.thebestschools.org/features/100-best-universities-in-world-today/>

Tuition Fees & Scholarships. (2016). Study In Denmark. [07.11.2016]

<http://studyindenmark.dk/study-options/tuition-fees-scholarships>

Tuition Fees. (2016). Study In Turkey. [07.11.2016]

http://www.studyinturkey.com/content/sub/tuition_fees.aspx